

УДК: 378.937:371.132

**МЕТОДИ ПІЗНАННЯ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РЕЖИСУРИ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЇ**

В.Л.Мозговий

У статті на основі методологічних принципів охарактеризовано наукові методи пізнання, що розкривають сутність режисури педагогічної дії як феномену сучасної педагогічної освіти. Акцентовано увагу на доцільності методологічного обґрунтування наукових методів пізнання, пов'язаних із дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії.

Ключові слова: режисура педагогічної дії, методи пізнання, методологія, підготовка майбутніх учителів.

**METHODS OF PROBLEMS SOLVING IN THE TRAINING FUTURE TEACHERS TO
PEDAGOGICAL DIRECTING**

V.L.Mozhovy

Summary . In the article the characteristics of scientific methods of cognition is carried out, which reveals the essence of the pedagogical action direction as a phenomenon of the contemporary pedagogical education. The attention is focused on the reasonability of methodological ground of scientific methods of cognition referring to the research of the problem of the preparation of future teachers for the pedagogical action direction.

It has been determined that character properties of pedagogical action direction as functions of future teachers are based on the consolidation of artistic and pedagogical components in an integral interconnection and interdependence. This fact

made it possible to comprehend the significance of a new pedagogical phenomenon on a practical point of view. The obtained results of analysis and synthesis confirm the validity of the chosen approach to the pedagogical action as an integral pedagogical phenomenon. The pedagogical action direction as a professional function of future teachers may encourage creating of an ideal model of the efficient pedagogical interaction checkout among all participants of upbringing and educational process. The defined consequence of scientific cognition methods made it possible to form a logical, generalizing movement of scientific search of new knowledge connected to the phenomenon of pedagogical action direction.

Keywords: pedagogical action direction, methods of cognition, methodology, preparation of future teachers.

Постановка проблеми. Останнім часом у розвитку вітчизняної педагогічної науки намітилася тенденція перенесення акценту значущості з прикладних досліджень на фундаментальні. Формування нового педагогічного знання являє собою складний науково-творчий процес, у якому авторська ідея – проблема дослідження повинна пройти відповідні рівні наукового осмислення. На думку В.В.Краєвського, „наукове дослідження представляє собою специфічну систему елементів, за допомогою яких у науці реалізується цілеспрямована пізнавальна дія, що веде до появи нового знання” [2, с. 265]. Зважаючи на це спостереження науковця, розуміємо, що особливого значення набувають методи пізнання проблеми дослідження.

Досліджуючи проблему підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, ми стикнулися з завданням обґрунтування нового знання. Відповідну роботу можливо реалізувати тільки за рахунок відповідних наукових методів пізнання.

Аналіз останніх досліджень. Питання сутності методів, їх видова специфіка, функціональність у контексті педагогічних досліджень детально висвітлені в роботах вітчизняних і зарубіжних учених. Особливої уваги заслуговують праці Н.М.Боритко, С.У.Гончаренка, В.П.Давидова, В.І.Загвязинського, І.А.Зязюна, В.В.Краєвського, В.А.Коржуєва, В.А.Попкова, С.О.Сисоевої, А.В.Хуторського та ін.

Щодо методів наукового пізнання, варто звернути увагу на наукову позицію С.У.Гончаренка, який наголошував: „Використання тих чи інших методів пізнання дійсності зумовлене світоглядною позицією дослідника – його поглядами на суть предмета дослідження, орієнтацією на визначення форм наукового знання, спрямованістю та можливостями наявних методів” [1, с. 112].

У результаті аналізу праць вищезазначених науковців ми змогли зорієнтуватись у визначенні методів пізнання проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії та обґрунтувати їхню методологічну характеристику в контексті формування нового педагогічного знання.

Метою цієї статті є представлення методологічної характеристики методів пізнання проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на передостаннє місце в запропонованій В. В. Краєвським структурі елементів методології прикладного педагогічного дослідження, *методи пізнання* та методологічна характеристика їхніх ознак мають неабияке значення для цілісного осмислення проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії.

Розпочинаючи визначення методів пізнання проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, доречно звернути увагу на рекомендації С. У. Гончаренка, який зауважив, що „дослідник має відібрати певну сукупність методів, які підходять до розв’язання сформульованої ним проблеми” [1, с. 112]. Урахування вказаної рекомендації спонукало нас проаналізувати чинні класифікації методів наукового дослідження. Із проаналізованих наукових видань з педагогіки, методики організації психолого-педагогічних досліджень, методичних матеріалів найбільш узагальненою виявилася класифікація методів, запропонована Ю. П. Сурміним. За типом знання науковець поділяє всі методи наукових досліджень на п’ять груп:

Філософські методи (діалектичний, метафізичний);

Загальнонаукові методи (системний, структурно-функціональний, вірогідності, моделювання, формалізації);

Окремі методи (властиві для конкретної науки);

Дисциплінарні методи (застосовуються в конкретній дисципліні, що входить до якої-небудь галузі науки);

Міждисциплінарні методи (застосовують у дотичних сферах) [4, с. 123].

Осмислення зазначеної класифікації логічно орієнтує нас на групу окремих методів, властивих – педагогіці. До того ж, слід звернути увагу на той факт, що, деталізуючи методологічну характеристику окремих методів, Ю. П. Сурмін вказує на певну компонентність цієї групи, яка становить „...сукупність способів, принципів пізнання, дослідних прийомів і процедур, важливих в тій або іншій науці” [4, с. 122]. Зазначена наукова позиція збігається із напрямом методології педагогіки, визначеним для нашого дослідження пріоритетним. Однак поряд із вказаними рекомендаціями, слід звернути увагу на зауваження С. У. Гончаренка, який наголошує, що необхідним є „...осмислене застосування загальнонаукових теоретичних методів у педагогічних дослідженнях з метою підвищення результативності

останніх” [1, с. 112].

Враховуючи викладені вище наукові позиції, розпочнемо обґрунтування методів пізнання проблеми підготовки майбутніх учителів з описової характеристики певного симбіозу загальнонаукових методів (аналізу й синтезу, абстрагування й узагальнення, застосування логічних законів) і окремих методів (мислений експеримент). Щодо використання методів *аналізу й синтезу* в реалізації наукової проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, слід зазначити, що саме завдяки цим методам наукового пізнання стало можливим як офіційне оприлюднення, так і методологічне обґрунтування певних характеристик вказаного педагогічного явища. Проведений нами системний аналіз найменших елементів підтвердив у них присутність і збереження характерних ознак всього досліджуваного явища. Характерні властивості режисури педагогічної дії як функції майбутніх учителів, що базуються на об'єднанні мистецьких і педагогічних компонентів у цілісний взаємозв'язок і взаємозалежність, дозволили осмислити значущість нового педагогічного феномену з практичного боку. Отримані результати аналізу та синтезу підтверджують правильність обраного нами підходу щодо дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії як цілісного педагогічного явища.

Наступними методами, що забезпечать результативність наукового пізнання проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, визначено *абстрагування та конкретизацію*.

На доцільність використання вказаних методів наукового пізнання у контексті психолого-педагогічних досліджень звертають увагу С. У. Гончаренко, В. І. Загвязинський, А. А. Кивирялг, С. О. Сисоєва. Щодо сутності зазначеного методу С. У. Гончаренко констатує, що „під абстрагуванням розуміють процес мисленого від'єднання якоїсь властивості чи ознаки предмета від самого предмета або від інших ознак і властивостей” [1, с. 116].

Опису методологічної характеристики абстрагування як методу наукового пізнання проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії передуватиме визначення послідовності реалізації зазначеного процесу. Для розв'язання вказаного завдання скористаємося рекомендаціями С. О. Сисоєвої, яка звертає увагу на доцільність реалізації етапів процесу абстрагування в такій послідовності: „1) підготовка абстракцій (відокремлення існуючого від неіснуючого); 2) здійснення процесу абстракції (заміна досліджуваного об'єкта його моделлю з меншою кількістю ознак)” [3, с. 30].

Реалізацію першого етапу, пов'язаного з підготовкою абстракцій у контексті проблеми нашого дослідження, ми вбачаємо в необхідності виокремлення предмета дослідження – теорії і методики підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії. Процес відокремлення існуючого від неіснуючого дає нам підстави констатувати факт існування в професійній підготовці майбутніх учителів підходів щодо формування акторсько-режисерських умінь. Проте результати емпіричних досліджень свідчать про відсутність використання у професійній підготовці майбутніх учителів теорії і методики підготовки їх до режисури педагогічної дії. Абстрагуючись від усіх існуючих у педагогічній освіті зв'язків і впливів, процес підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії повинен бути орієнтований на формування у фахівців педагогічного профілю самостійної професійної функції – режисури педагогічної дії. У такому випадку режисур педагогічної дії являє собою цілком конкретний ідеалізований об'єкт.

Режисур педагогічної дії як професійна функція майбутніх учителів може слугувати створенню ідеалізованої моделі налагодження результативної педагогічної взаємодії між усіма учасниками навчально-виховного процесу. Тоді в ідеальному варіанті функціонування вказаної моделі ми зможемо розробити та узагальнити функцію режисури педагогічної дії у таких типах педагогічної взаємодії: „учитель↔учень”, „учитель↔батьки”, „учитель↔учитель”, „учитель↔адміністрація навчального закладу”.

Діаметрально протилежною є дієвість методу *конкретизації*. Характеристика методологічних ознак вказаного методу в контексті дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії передбачає мисленнєву реконструкцію та відтворення предмета на основі попередньо відокремлених абстракцій.

Реалізуючи метод конкретизації, ми використали цілісний підхід як методологічну основу для складання описової характеристики вказаного методу. Аналізуючи перспективи реалізації підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, для себе ми чітко уявили цілісну систему взаємопов'язаних самостійних компонентів, що мають свої характерні особливості. Охарактеризуємо найбільш значущі з них. Так, режисур як загальноприйнятий метод діяльності характеризується наявністю мистецької ознаки, безпосередньо пов'язаної із керівництвом творчою постановкою, організацією й управлінням колективом. Як самостійна система професійно-мистецьких, суспільно-громадських відносин вона має абсолютно ізольовані властивості, що характеризують її, насамперед, як мистецтво.

Щодо педагогічної дії, то вона здебільшого орієнтована на реалізацію педагогічно доцільних вчинків учителем у рамках навчально-виховного процесу, основною характеристикою якої залишається навчальна діяльність. Водночас слід зазначити, що непоодинокими є факти визнання педагогіки як мистецтва. Навіть у такому випадку педагогіка має свої ізольовані властивості. Проте і перший, і другий компоненти, завдяки

певній конкретизації об'єкта дослідження – режисурі педагогічної дії, об'єднані одним основним завданням – налагодженням результативної педагогічної взаємодії. Актуальність налагодження результативної педагогічної взаємодії в сучасному освітньому просторі забезпечить у подальшому адекватну оцінку та підтримку реалізації проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії.

Таким чином, використання абстрагування й конкретизації як методів наукового пізнання дозволило розширити описові характеристики методології цілісного підходу дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії.

Висновок. Узагальнюючи проведену роботу, можемо дійти висновку про те, що використання методів наукового пізнання дозволило з методологічного погляду обґрунтувати певні висхідні позиції розробки проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії. Визначена послідовність методів наукового пізнання дозволила сформулювати логічний, узагальнюючий рух наукового пошуку нового знання, пов'язаного з феноменом режисури педагогічної дії.

Подальші перспективи дослідження ми пов'язуємо з розробкою концептуальних засад підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії.

Література

1. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / Семен Устимович Гончаренко. – К.; Вінниця: ДОВ „Вінниця”, 2008. – 278 с.
2. Краевский В. В. Методология педагогики: новый этап: учеб. пособие для вузов / В. В. Краевский, Е. В. Бережнова. – М.: Академия, 2006. – 393 [1] с.
3. Сисоєва С. О. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти: [навч.-метод. посіб.] / С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристопчук. – Луцьк: ВАТ „Волинська обласна друкарня”, 2009. – 460 с.
4. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: підручник для науковця / Юрій Петрович Сурмін. – К.: Навчально-методичний центр „Консорціум з удосконалення менеджмент – освіти в Україні”, 2006. – 302 с.